

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Mak Petreković, prva godina prijediplomskog dvopredmetnog studija etnologije i kulturne antropologije i arheologije

Daria Petričević, prva godina prijediplomskog dvopredmetnog studija antropologije i arheologije

Mentor: doc. dr. sc. Tibor Komar.

Stvaranje predstave *Bakhe*

Starogrčka tragedija *Bakhe* djelo je velikog atenskog tragičara Euripida, a temelji se na mitološkoj priči o tebanskom kralju Penteju i kazni koja ga je snašla jer se protivio priznati boga Dioniza. Iako je napisana prije više od dvije tisuće godina, još uvijek je od značajne kulturne važnosti te usmjerava pažnju na religiozna vjerovanja i rituale kao i na razne problematike današnjeg društva.

U klasi profesorice Dore Ruždjak Podolski skupina talentiranih studenata druge godine diplomskog studija glume pri Akademiji dramske umjetnosti u Zagrebu uhvatila se u koštac s ovim dramskim komadom. Već osam mjeseci predano čitaju i istražuju djelo te je ono sada postalo njihova diplomatska predstava. Odlučili smo doprinijeti projektu tako što ćemo uz pomoć mentora napisati kratki esej iz kulturno antropološke perspektive. Proveli smo istraživanje koristeći metode sudjelovanja s promatranjem i polustrukturiranog intervjua. Nakon što smo pogledali nekoliko proba za predstavu, intervjuirali smo glumce i ostale sudionike projekta. Iz svoga kuta prikazat ćemo proces stvaranja i izvođenja predstave te osobne stavove glumaca o samoj drami.

Njihova mentorica Dora Ruždjak Podolski ispričala nam je kako je odlučila da će raditi baš ovo djelo. Sastav studenata na ovoj godini je 6 studentica i 3 studenta, što čini savršen omjer za *Bakhe* u kojoj igraju 3-4 muške uloge te mnogo ženskih uloga. Također, ovo je generacija s izraženom muzikalnošću, a *Bakhe* su savršena predstava za to. Par mjeseci studenti su čitali, proučavali i istraživali tekst predstave, a prvi zadatak koji su imali bio je da odaberu poznate ličnosti iz pop-kulture suprotnog spola od svoga. Iako je rodna fluidnost u početku bila jedna

od osnovnih tema predstave, naglasak je ipak na drugim stvarima, no fragmenti tog procesa istraživanja vidljivi su u nekim likovima.

Cijeli glazbeni dio predstave produkt je studenata. Mentorica je inzistirala na maksimalnoj slobodi pri stvaranju predstave kako bi studente približila novoj vrsti odgovornosti. Kao pomoć s glazbom uskočio je student montaže i dizajna zvuka Jurica Nikolić. Iako je njegova uloga prvotno bila da podržava i usmjerava ovaj mali glazbeni sastav, ubrzo se i sam našao u ulozi jedne od bakhi. To je za njega novo iskustvo te je zahvalan što je dobio tako jedinstvenu priliku za vrijeme studija. Glazba nosi veliku važnost u ovoj predstavi. U izvedbi i glumi vidljivi su utjecaji mnogih zvijezda i ikona glazbenoga svijeta: Madonna, Rihanna, Kate Bush, Britney Spears...

Elementi pop kulture protežu se cijelo vrijeme te je zbog toga skoro svaki detalj predstave referenca na neku poznatu ličnost, arhetip osobe, događaj ili pojavu. Od satiriziranih likova kao što su pijanac ispred kluba, do javnih osoba kao što su voditelji *talkshowa*, sve do ismijavanja suvremenih političkih događanja primjerice sukoba dviju političkih stranki što emulira sukob Dioniza i Penteja u predstavi. Tako je inspiracija za Kadma bio Anthony Hopkins, Tiresija kao Charles Aznavour, kralj Pentej kao Goran Bare. Također, tu je i "lik maloga čovjeka", lik kojeg glumi jedna osoba, ali predstavlja narod, te govori u njegovo ime kroz više različitih likova; seljak, sluga, glasnik...

Pri izradi kostima studenti su uživali jednaku razinu kreativne slobode te je taj zadatak preuzela studentica Lucia Luque Akrap, iako do tada nije imala nikakvog iskustva u radu sa šivaćom mašinom. Odlično se snašla i u toj ulozi, sama je dizajnirala kostime, a u izradi joj je pomogla prijateljica s TTF-a. Utjecaji pop kulture vidljivi su i u ovom segmentu predstave. Glumci nose tzv. „bullet bra“, kultni odjevni predmet koji je popularizirala Madonna.

Osim procesa stvaranja same predstave odlučili smo istražiti i stavove studenata te smo im postavili dva pitanja. Prvo je: „Što je po tvom mišljenju pouka i bit predstave?“

Ako odgovore grupiramo u dvije skupine, predstava je upozoravajuća priča o slijepom praćenju novih trendova, ličnosti i pojava samo zato što su nove ili mijenjaju *status quo*. To samo može dovesti do još gorih posljedica za narod koji je oslijepljen uzbuđenjem oko te nove stvari i ne vidi da ga ona vodi u propast. Osim toga, ovo je priča o patnjama i tlačenju naroda pod lošom vladavinom, te o diskriminaciji i opresiji žena od strane patrijarhata i o oslobađanju od te opresije pomoću tirsu.

Drugo pitanje glasi: „Što je za tebe tirs?“

Tirs, koji je po nekakvoj općoj definiciji drveni štap ili žezlo (čarobnjački štap) sa češerom na vrhu, za glumce predstavlja metaforu za sve. Od alata moći ili opresije, reprezentaciju moći kao što je vladarevo žezlo pa do oružja kao što je mač koji se sam po sebi može gledati kao alat opresije. Još jedna moguća interpretacija tirsisa jest da on predstavlja muški spolni organ te se na tu temu kroz predstavu zbijaju brojne šale. Ako u to uključimo i činjenicu da se u mnogim djelima muški spolni organ često koristi kao metafora za patrijarhalni alat opresije i diskriminaciju žena onda možemo i objasniti scenu gdje Agava ubija svoga sina Penteja držeći ga u svome naručju dok on umire, krvavoga donjeg rublja i krvavih ruku. Nakon te scene Agava sjeda za stol i uzima mrkvu te ju kroz sljedećih par scena jede čime se reprezentira njeno slamanje patrijarhata te preuzimanje simbola moći – tirsisa.

Predstava *Bakhe* modernizirana je verzija Euripidove tragedije *Bakhe* kroz koju se uz pomoć komedije stvorene miješanjem elemenata starogrčke kulture i elemenata suvremene pop kulture komentiraju današnji relevantni socijalni problemi i fenomeni. Iz toga proizlazi još jedan dodatni sloj humora koji je posljedica sličnosti današnjih problema onima društva antičke Grčke. Kratko istraživanje koje smo proveli pokazalo je da su studenti u većem dijelu stvaranja predstave imali veliku slobodu da prenesu svoje ideje kao i to da je njihova interpretacija raznovrsna, ali se može sažeti u dvije glavne teme: utjecaj autoriteta i diskriminacija žena, te da je za njih tirs patrijarhalni alat opresije.